ILM-FAN XABARNOMASI, SCIENCE BULLETIN, ВЕСТНИК НАУКИ
ISSN: 3030-3931 Volume 13, issue 2, May
https://doi.org/10.5281/zenodo.20050561
026

TALABALARDA ANALITIK FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA

Jo‘raboyeva Diyora Bahodir qizi
NamDPI 1-kurs magistranti
https://doi.org/10.5281/zenodo.20054437

Annotatsiya: Ushbu maqola talabalarda kasbiy kompetensiyaning asosi ya’ni analitik fikrlashni rivojlantirish jarayonida duch kelinadigan muammolar va ularni bartaraf etishga qaratilgan. Shunikdek ushbu jarayon davomida duch kelinadiga muammolarni aniqlash va ularni samari bartaraf etish yo’llari yoritilgan.
Kalit so‘zlar: Analitik fikrlash, pedagogik muammo, fanlararo integratsiya, mantiqiy fikrlash, tanqidiy fikrlsh.

Аннотация: Данная статья посвящена проблемам, возникающим в процессе развития аналитического мышления как основы профессиональной компетентности студентов, а также путям их решения. Кроме того, в статье рассматриваются способы выявления возникающих в данном процессе проблем и эффективные методы их устранения.
Ключевые слова: аналитическое мышление, педагогическая проблема, междисциплинарная интеграция, логическое мышление, критическое мышление.

Annotation: This article focuses on the problems encountered in the process of developing analytical thinking as the basis of students’ professional competence and ways to overcome them. It also highlights methods for identifying these problems during the process and effective ways to solve them.
Keywords: analytical thinking, pedagogical problem, interdisciplinary integration, logical thinking, critical thinking.

Zamonaviy ta’lim jarayoni o‘rganuvchilardan ma’lumotlarni to‘liq o‘rganish uchun uning barcha detallarini anglay olish va tahlil qilsh, ular orasidagi bog‘liklarni aniqlagan holda mantiqiy xulosa chiqarishni talab sifatida qo‘ymoqda. Bu jarayonni to‘laqonli talimda qo‘llay olish talabalarda analitik fikrlash ya’ni ma’lumotni qismlarga ajratish sabab oqibtlarini o‘rganib tahlil asosida xulosa qilish qobilyatini rivojlantirishni talab etadi. Analitik fikrlash jarayonini talabalar o‘rtasida rivojlantirish esa ta’limning asosiy lekin hali ham amalgam oshirilishi tugallanmagan maqsad, vazifasi sifatida qarab kelinmoqda va o‘rganilmoqda. Nega aynan analitik fikrlash qobilyati? Analitik fikrlash o‘quv natijasi, o‘quv dasturini to‘laqonli taminlanishini va talabada mustaqil fikrlay olish qobilyatini rivojlantirish jarayonini amalga oshiradi, va bu jarayon pedagog kadrlardan murakkab o‘quv dasturlari metodlar maqsadli baholash tizimlarini ishlab chiqishni talab etadi.

Zamonaviy kishilik jamiyatidagi ma’lumotlar oqimining katta hajmi va undagi ishonchlilari va foydalilaridan ko‘ra ko‘proq asoslanmgan foydasizlari ko‘pligi odatiy hayotda odatiy bo‘lmagan tog‘ri tanlov qaror qabul qila oladigan yosh kadrlarga ehtiyojni oshirib bormoqda. Ilk ta’lim bog‘inlariga nazar tashlar ekanmiz ta‘lim jarayonini odatda yodlash va topshiriqlarni bajarishga qaratilganini ko‘ramiz. Chindan raqamli dunyodagi ma’lumotlar hajmi esa har bir shaxsda analitik firlash qobilyatini talab etmoqda, lekin yoshlarning ijtimoiy tarmoqlarda shunchaki yuzaki kuzatuvchi sifatida kontentni tahlilsiz axborot kabi qabul qilshlari ularda aksincha tasir ko‘rsatmoqda.

ILM-FAN XABARNOMASI, SCIENCE BULLETIN, ВЕСТНИК НАУКИ
ISSN: 3030-3931 Volume 13, issue 2, May
https://doi.org/10.5281/zenodo.20050561
026

O‘qituvchilar tomonidan o‘tkazilgan ko‘plab tadqiqotlarda esa analitik fikrlash aniq izchil tarifga ega emasligi va bu jarayon uchun samarali strategik yechim sifatida qarab bo‘lmasligi haqidagi ma’lumotlar qismlarga ajtratilgan ya’ni, faqatgina mazmunni o‘rgatishga olib keladi degan xulosaga olib kelganini ko’rishimiz mumkin. Lekin ayrim olimlar analitik fikrlashni ta’lim jarayonini asosini o‘rganishga yordam berishiga ishonishadi. Misol uchun:“Analitik ko‘nikmalar kasbiy pedagogik kompetentsiyaning asosiy tarkibiy qismi hisoblanadi, ular nafaqat tahlil qilish, balki axborotni sintez qilish, uni yangi yuqori nazariy darajaga ko‘tarishdir[1],”- deya tariflaydi In'omovna.

Agar biz analitik fikrlashni rivojlantirishni ta’limdagi muammao sifatida qarasak avvalo undagi kamchiliklarning tub mohiyatini anglab olishimiz kerak

	Muammo	Tavsifi	Aniqlagan olimlar
1	Konseptual(g‘oyaviy) aniqik	Tanqidiy/analitik fikrlashning bir nechta, bir-biriga mos keladigan ta'riflari o'quv dasturi va baholash dizayniga to'sqinlik qiladi[2].	Bezanilla M. J.
2	Metod tanlash	Maruza jarayoni yoki mavzu uchun metod tanlash ya’ni: ma’lumotni tahlil qilishga emas[3].	Darminto D.
3	Topshiriq	Berilgan topshiriqlarni to‘liq uzoq muddatli analitik fikrlashni rivojlantirish uchun moslashtirmaslik[4].	Wang M., Mohd Matore M. E. E., Rosli R.
4	Tizimdagi texnik bazani to‘liq shakllantirmslik.	Yuqori darajali sifatli topshiriq yaratilmasligi guruhdagi talabar kontingentining kattaligi, va o‘qituvchining mashg‘ulotga cheklangan resurslardan foydalanib tayyorlanishi[5].	Gusalo.L

Ta’lim jarayonida analitik fikrlashni to‘laqonli o‘rganishni taminlash usullari(muammolar yechimlari)

[1] In'omovna H. M., Ilhom o‘g‘li B. M. ANALITIK TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK USULLARI //TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G ‘OYALAR. – 2025. – T. 1. – №. 1. – C. 34-37.

[2] Bezanilla M. J. et al. Methodologies for teaching-learning critical thinking in higher education: The teacher’s view //Thinking skills and creativity. – 2019. – T. 33. – C. 100584.

[3] Darminto D. et al. Effective teaching strategies to enhance critical thinking skills in education: A literature review //Edunesia: Jurnal Ilmiah Pendidikan. – 2025. – T. 6. – №. 2. – C. 948-964.

[4] Wang M., Mohd Matore M. E. E., Rosli R. A systematic literature review on analytical thinking development in mathematics education: trends across time and countries //Frontiers in Psychology. – 2025. – T. 16. – C. 1523836.

[5] Гуцало Л. В. и др. Strategies for developing critical thinking and problem-based learning in the modern educational environment //Multidisciplinary Science Journal. – 2024. – №. 6. – C. 1-7.

1. Muammo yechimiga asoslangan loyiha yoki tadqiqot olib borish asnosida o‘qitish jarayoni. Talaba real vaziyatlar va mummolar bilan ishlab unga dalillar to‘playdi, yechimlar yaratadi va o‘zi uchun nazariyani boshqatdan kashf etadi. Jarayon davomida talaba muammoni yechimi uchun unga analitik - tanqidiy qaraydi va bu fikrlashni rivojlantiradi.

2. Boy fan konteksti yani fanlar aro integratsiyani vujudga keltirish muammo yechimi uchun avvalo uning modelini yaratish o‘z-o‘ziga ochiq savollar orqali murojaaat etish jarayoni, tahlil qilish, yaxshi va yomon jihatlarini o‘rganib borish va tavsiya etilgan fikrlarni talqin qilib korish imkonini yarata olish.

3. Talabada firlash jarayonini aniq usullar yordamida o‘qitish(shakllantirish) ya’ni voyaga yetgan yoshlarda modelashtirish nomlash va jarayonni to‘liq mashq qilish.

4. Yozma jarayonlar ya’ni: jarayonni tahlil qilib fikr bildirish baholash va muammoni topishni talab etuvchi insholar yani baholashni rivojlantiradi.

5. Texnlogiyalarni olib kirish labaratoriya yoki stimulyatorlar animatsion vositalardan foydalanish real jaayondagi ishtirokni taminlaydi.

Xulosa qilib aytganda analitik fikrlash ta’lim jarayonidagi asosiy maqsad bo‘lishiga qaramay u turli sohalar uchun turli yonalishlar, turli vaziyatlar uchun turli metodlar va uni baholash uchun joriy berilgan aniq dasturlar talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Bezanilla M. J. et al. Methodologies for teaching-learning critical thinking in higher education: The teacher’s view //Thinking skills and creativity. – 2019. – T. 33. – C. 100584.
2. Darminto D. et al. Effective teaching strategies to enhance critical thinking skills in education: A literature review //Edunesia: Jurnal Ilmiah Pendidikan. – 2025. – T. 6. – №. 2. – C. 948-964.
3. Wang M., Mohd Matore M. E. E., Rosli R. A systematic literature review on analytical thinking development in mathematics education: trends across time and countries //Frontiers in Psychology. – 2025. – T. 16. – C. 1523836.
4. In'omovna H. M., Ilhom o‘g‘li B. M. ANALITIK TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK USULLARI //TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G ‘OYALAR. – 2025. – T. 1. – №. 1. – C. 34-37.
5. Гуцало Л. В. и др. Strategies for developing critical thinking and problem-based learning in the modern educational environment //Multidisciplinary Science Journal. – 2024. – №. 6. – C. 1-7.